

KYRKNYTT

Tidningen om

LIVSFRÅGOR OCH KRISTEN TRO

från Svenska kyrkan i Karlstads stift

kärlek & glädje

VIKTIGARE ÄN KYRKAN?

Forskningen visar: Naturen betyder mer för allt fler

DET BLEV BRA I ALLA FALL...

Drömbryllopet som flyttades till Hammarö

4
2020

Mellan våra tvärsäkerheter finns det små utrymmen, glipor och öppningar där självaste Livet och Kärleken kan komma in.

Bild: Hans Kvarnström

Följ Dagdroppar på Instagram eller bloggen universitetskyrkankarlstad.blogspot.com om du vill se fler.

Kärlekens lov, som du hittar i Bibelns Första Korintherbrev kapitel 13, är en av världens mest lästa texter. Den är skriven av aposteln Paulus och vi läser den ofta på bröllop.

I texten beskriver Paulus kärlekens väsen. Det finns många intressanta saker att säga om den, men en sak som alltför sällan sägs är att när Paulus beskriver kärleken gör han det med verb. Det är som om Paulus vill säga att kärlek, i ordets breda bemärkelse, har att göra med hur vi beter oss mot varandra i vardagen. Alltså inte nödvändigtvis om känslor. Kärlek för Paulus handlar helt enkelt om handling. Han skriver bland annat:

”Kärleken är tålmodig och god. Kärleken är inte stridslysten, inte skrytsam och inte uppblåst.

Den är inte utmanande, inte självvisk, den brusar inte upp, den vill ingen något ont.

Den finner inte glädje i orätten men gläds med sanningen.

Allt bär den, allt tror den, allt hoppas den, allt uthärdar den.”

KORT SAGT: Kärlek visar vi genom handling. Genom hur vi beter oss mot varandra. Det är större än allt annat. Eller för att säga det med Paulus ord:

”Men nu består tro, hopp och kärlek, dessa tre, och störst av dem är kärleken.” ●

SÖREN DALEVI
biskop i Karlstads stift

Kan vi inte ses som vanligt, ses vi digitalt

När vi inte kan mötas som vanligt i kyrkorna runt jul, kan vi ändå mötas digitalt. Många aktiviteter blir av med begränsat antal deltagare och ibland föränmälan. Se här vad som gäller:

svenskakyrkan.se – sök på församlingens namn och se vad som är på gång!

svenskakyrkan.se/jul

svenskakyrkan.se/jul/ensam-i-jul

svenskakyrkan.se/fira-gudstjanst-hemma

Flera av gudstjänsterna i Karlstads domkyrka sänds live via **svenskakyrkan.se/karlstadspastorat/webb-tv-gudstjanst-i-karlstads-domkyrka** samt veckan därpå via glimt.tv

läs KYRKNYTT på nätet

www.svenskakyrkan.se/karlstadsstift/kyrknytt

KYRKNYTT

Karlstads pastorat

Västra Kyrkogatan 5, 652 24 Karlstad

ansvarig utgivare och redaktör

Cecilia Hardestam 054-14 15 32

cecilia.hardestam@svenskakyrkan.se

redaktionsråd

Camilla Arnäs-Nielsen, Louise Hedberg, Marie Lundström, Helena Söderqvist och Jenny Westling

grafisk form

Maria K-Back, Whiter Shade

tryck

LÖWEX Trycksaker AB, Växjö

ISSN 2001-6212

Svenska kyrkan

Sticka eller virka — på distans

VILL DU VARA MED och skapa en Gemenskapsfilt tillsammans med handarbetare runt om i Karlstads stift? På distans, men enade i tanken, stickar eller virkar vi rutor till en varm och färgsprakande filt.

- Rutan ska vara 12x12 cm med fästade trådar.
- Rutan stickas/virkas av ullgarn (minst 75% ull).
- Lämna/skicka in ditt bidrag senast 31 januari 2021 till Västerstrands församling, Sixbacken 1, 653 44 Karlstad.
- Skicka gärna med en lapp om vad stickning/virkning betyder för dig.

SKICKA IN SÅ MÅNGA RUTOR DU VILL! Lämna du med dina kontaktuppgifter så är du med i utlottningen av filten. Du får en lott per ruta och två garnpaket lottas ut som "tröstpriser". Vinnarna presenteras i kommande Kyrknytt. Får vi många rutor gör vi småfiltar och skänker till fryssande bebisar. ●

FRÅGOR BESVARAS AV: Charlotte Moberg 076-766 19 57

Kyrkoval
19SEP2021

Är du nöjd med kyrkan?

ÄR SVENSKA KYRKAN viktig för dig? Har du kompetens i frågor som rör organisation, verksamhet, ekonomi, fastighet eller personal?

Söndagen den 19 september 2021 är det kyrkoval. Du har möjlighet att engagera dig som förtroendevald genom att gå med i eller bilda en grupp senast den 15 april 2021.

För att ställa upp måste du bland annat vara medlem i Svenska kyrkan och fylla 18 år senast på valdagen. ●

Läs mer på:
svenskakyrkan.se/kyrkoval

BRYT EN TRADITION

DET ÄR HÖG TID att förhindra tvångsäktenskap, könsstympning och andra övergrepp som drabbar flickor bara för att de är flickor. Den pågående coronakrisen förvärrar flickors och kvinnors situation då arbetslöshet och social distansering leder till ökat våld i hemmen. ●

STÖD ACT SVENSKA KYRKANS JULINSAMLING

Swisha din gåva till 900 12 23 eller sätt in på Pg: 900122-3

Bor kärleken i passionerat begär, i vänskap eller i osjälviska omsorger?

JA, ATT ÄLSKA SIN NÄSTA såsom sig själv – vilket Bibeln föreslår – är ingen lätt sak.

Vi tar den brittiske litteraturprofessorn och lekmannateologen C S Lewis till hjälp för att försöka bli lite klokare på det här med kärlekens olika nyanser.

I sin bok *Fyra slag av kärlek* lyfter han fram fyra grekiska substantiv som kan översättas med kärlek, men som har lite olika innehåll och betydelser: Storge är den hängivna kärleken, filia är kärlek vänner emellan, eros den erotisk/romantiska kärleken medan agape pekar både mot att älska alla människor oförbehållsamt samt kärleken till och från Gud.

Enligt Lewis är kärlek, oavsett form, den främsta dygden och något som vi bör försöka utöva i umgänget med varandra. Den hör också samman med andra dygder som godhet, tålmod, självförnekelse, ödmjukhet, trohet, ärlighet och rättvisa. Därför är kärleken mycket mer än en passionerad känsla, poängterar han. Framför allt är den en lyd- nads- och viljehandling, något som aposteln Paulus beskriver och som du kan läsa mer om på sidan 2.

Lewis ger dessutom ett gott råd till hur vi ska förhålla oss till dem som vi inte tycker om. Han rekommenderar den praktiska vägen och uppmanar oss att börja bete oss kärleksfullt mot dem. När vi gör det kommer vi så småningom att märka att vi har börjat älska dem. ●

Händernas flit har flyttat till stickcaféer

Den första syföreningen bildades 1844 av husfru Emilie Petersen. Med tiden definierades syföreningarna som en "kyrklig verksamhetsform för insatser inom mission och diakoni och till exempel för kyrkorummets prydnad; genom föredrag och högläsning även en form av bildningsverksamhet."

Syftet har följt med föreningarna genom åren – att hjälpa andra och ge andlig uppbyggelse både för föreningens deltagare och andra. Till att börja med tillverkade man för församlingens utsatta, men ganska snart blev det vanligt att de tillverkade föremålen skulle gå att sälja.

Föreningarna ordnade regelbundet försäljning och skänkte intäkterna till den egna församlingen eller behövande – Svenska kyrkans mission och Sjömanskyrkan fick till exempel under tiden 1870 till andra världskriget en fjärdedel av sina medel från syföreningarna.

Syföreningarnas inkomster ökade år från år och toppåret 1990 samlade Sveriges kyrkliga syföreningar in 58 miljoner kronor (motsvarar cirka 94 miljoner i dagens penningvärde). Sedan dess har aktiviteten minskat men under 2000-talets första år noterades årligen fortfarande överskott på många miljoner kronor.

Internt prisades ofta föreningarnas verksamhet, men externt var de förbluffande osynliga trots att Lars Hallén i en skrift om syföreningarnas historia i början av 40-talet hävdar att syföreningen tillsammans med söndagsskolan var grundstenarna i folkväckelsen. Det sägs också att det är den mest utbredda formen av frivilligt arbete i kyrkan, så det kan tyckas underligt hur lite avtryck syföreningarna gjort i historien. Men kanske blir det så när man som beskrivning säger att uppgiften för kvinnor var att "arbeta för andra, medvetna om att deras arbetsinsats var liten och oansenlig eftersom de bara var redskap i Guds händer."

I dag läggs den ena syföreningen efter den andra ner, medlemmarna blir gamla och nyrekrytering är svår. Därför ersätter allt fler församlingar syföreningsverksamheten med stickcaféer som är mer inriktade på att skapa en trevlig arbetsgemenskap än på att producera för andra.

KÄLLOR: Kandidatuppsats i teologi, Maja Floberg *Syföreningens gåvopraktiker*, Wikipedia

*"Jag vill, jag kan,
jag vågar prova nya
mönster."*

– För mig är stickning en form av mindfulness. Jag släpper allt annat och försvinner in i stickningen. Jag bara är och det känns väldigt gott.

Det konstaterar Karin Kylberg som är en av nio deltagare i kursen ”Sticka med lyfta maskor och lyfta blickar” som anordnades i Västerstrandskyrkan i Karlstad.

----- text CECILIA AF JOCHNICK bild JESSICA SEGERBERG -----

Lyfta maskor lyfter samtalet

Undertecknad är en annan av deltagarna, och liksom Karin räknar jag mig till ”periodstickarna”, alltså vi som då och då får inspiration att sticka ganska mycket och sedan tappar intresset och inte rör stickorna på många veckor, eller till och med år. Vi tillhör därmed de minst erfarna stickarna i skaran men inte de yngsta, tvärtom. I särklass yngst är istället Lisa Eliasson som fortfarande går i gymnasiet men kanske ändå matchar oss periodstickare i stickkunskap. Fast i jämförelse med oss rookies finns också några verkliga veteraner, en av dem är Margareta Andersson från Molkom. Hon visar upp avundsvärt jämnstickade mönstrade stumpor som exempel på vad som stickas i ett av de andra stickcaféerna hon deltar i.

– Nu var jag lite nyfiken på detta med att lyfta maskor i olika mönster, säger hon och genom henne lär jag mig bland annat att mången proffsig stickare nuförtiden har bytt både strumpstickor och vanliga stickor mot en rundsticka.

Ämnet är alltså inte stickning i största allmänhet utan den specifika tekniken att genom att lyfta maskor olika i olika varv få fram olika mönster. Det tar mödosamt långt praktiserande innan jag fattar principen, jag skyller på att jag stickat mycket mönster med olika färger och därför glömmer bort att samma färg stickas två varv i taget.

Vi utgår från boken *Sticka flerfärgsstickning med lyfta maskor* av Madelaine Jansson och Lotta Bengtsson som kursledare Charlotte Moberg, församlingspedagog, hittat.

– Jag tyckte att det var lagom omfattande och kunde intressera både vana och ovana stickare, säger Charlotte som stickat upp ett antal provlappar vi kan studera.

För studera behöver vi. Även vi stickar endast provlappar, men det blir åtminstone för mig en hel del upprepningar – i betydelsen att repa upp det jag redan stickat. Varje nytt mönster blir en tålmodsprövande process innan mönstret börjar träda fram, då blir det genast lättare att jobba vidare.

Coviden har tvingat isär oss men tvåmetersavståndet hindrar inte gruppens samtal, snarare kanske det blir bättre eftersom alla kan höra vad alla säger där vi placerat oss runt en stor fyrkant med bord. Och samtalet lyfter.

– Å hjälp, nu måste jag sluta sticka för nu blev det så intressant! utbrister Karin då vi kommer in på meningen med handarbete. Det är Maja Floberg som sitter inne med faktakunskap eftersom hon skrivit examensuppsats om kyrkliga syföreningar och vi pratar en del om handarbetets låga status.

– Jag ville egentligen gå en kurs att snida med kniv men det fanns ingen så det blev det här istället, erkänner Maja Floberg som till vardags är pastor och dessutom en överdängare i stickning eftersom hon kan gå och sticka samtidigt...

Nåja, vi stretar på med våra provlappar med mönster som heter till exempel hållkrus, stjärntweed och prickstege för på söndagen får vi medverka vid gudstjänsten där våra alster visas och citat från våra tankar om vad handarbetet ger oss läses upp. Psalmerna har vi fått välja också och det hela blir en helhet där vi känner sambandet mellan hantverk och själ.

Och vad gäller kyrklig handarbetsverksamhet vill jag inte undanhålla er ett citat från Rita Tornborg i Svenska Dagbladet 2006:

”Ett storföretag som under sin 160-åriga verksamhet inte släppt ut så mycket som en enda giftig rökpuff, inte lämnat en enda handfull miljöfarligt avfall eller förorenat ett enda vattendrag, och som ändå kan redovisa miljardvinster, finns det ett sådant underverk? Ja, det finns och har funnits sedan tyskfödda Emilie Petersen år 1844 startade den första ’fruntimmersarbetsföreningen’, ett otympligt namn på en smidig och informell organisation.”

Med det i ryggraden stickar vi vidare även om jag ibland drabbas av tanken: ”Varför? Varför gör jag det här?” Det självklara svaret är ”Jag gör det för att det är roligt”. ●

”En del garner blir fina tillsammans fast man från början tyckte det var fult.”

1

1 När jag bott avskalat utomhus, på vandring, cykling eller i båt, så har jag lättare sett vad som är jag, vilka värderingar som i grunden är mina. Att inte utsättas för andras åsikter eller samhällets värderingar har gjort att jag hittat en starkare grundstomme i mig själv.

2 "Jag känner mig som allra mest mig när jag är här" sa Micke. Vi satt på verandan utanför hans farföräldrars hus sent en kväll. Han och familjen hade bjudit mig på middag, föreslagit en bra tältplats vid älven och sen hade vi badat bastu. "Det är som att min själ stannar kvar när jag åker härifrån" sa han efteråt.

3 Solveig, eller Piplarsson som hon kallades, hade rökt pipa i 40 år och bodde i ett hus på en höjd. När vi träffades tältade hon i skogen i Dalarna för att fiska. Hon återvände varje år. Samma skog, samma vatten.

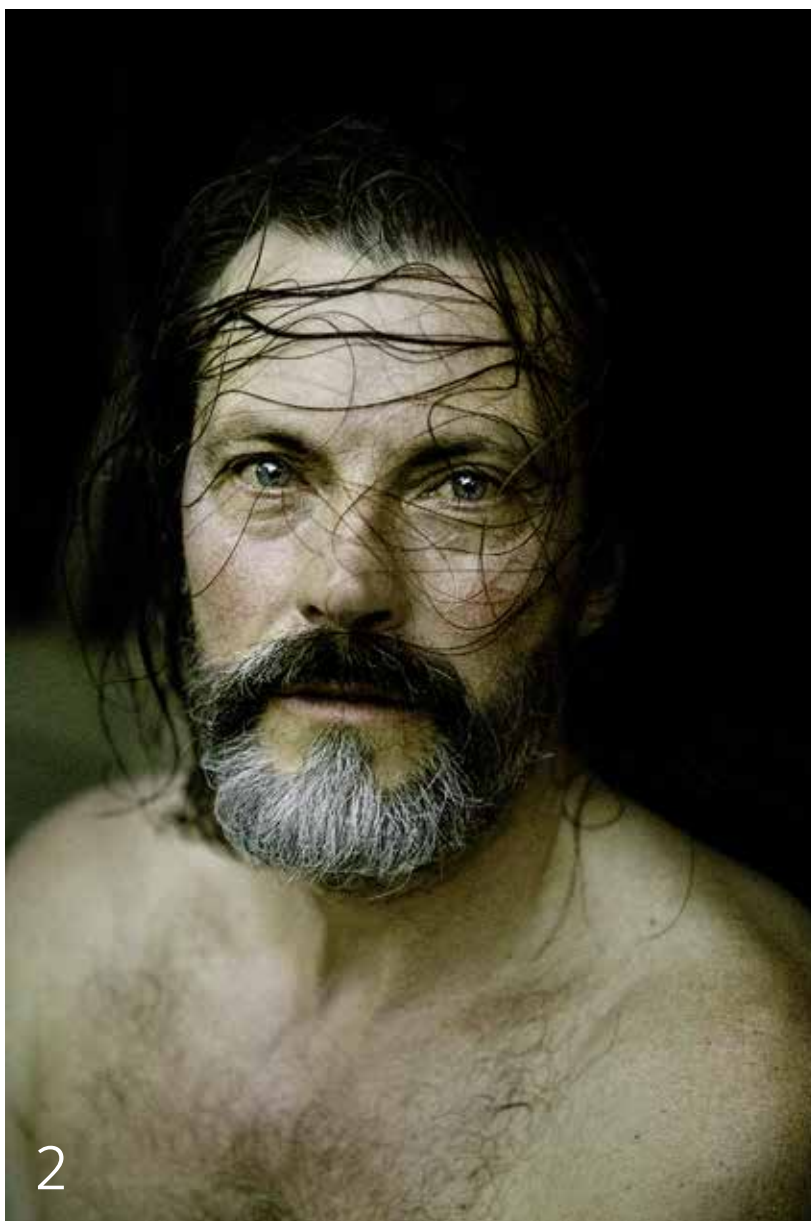
4 Sista morgonen innan jag skulle komma fram till Tromsø packade jag ihop mina saker i tältöppningen. När jag vände mig om stod det en ren och kikade på mig. Vi tittade varandra i ögonen. Det kändes otroligt, som att resan nu definitivt var slut och jag minns att jag sa tack. Tack för att du kom.

SE MER

Digital utställning:
[jessicasegerberg.com/
bloggen](https://jessicasegerberg.com/bloggen).

Fler av Jessicas berättelser
finns på instagramkontot
[@jsegerberg](https://www.instagram.com/jsegerberg)

2

3

Till slut handlade det om självrespekt, jag var tvungen att göra resan. Annars hade något surt och bittert och unket börjat växa inuti mig; det var redan på gång. Jag behövde cykla en massa mil, för om jag inte gjorde det skulle jag inte ta mig själv på allvar. Så fort jag fattat beslutet började jag känna styrkan inifrån, inte av nya muskler – det var en annan slags kraft. Den man får av att försvara sin livsriktning.

o----- text & bild JESSICA SEGERBERG -----o

Här hittade hon sig själv

Det här är sista delen av fotograf Jessica Segerbergs nio veckor långa cykelresa, vilken vi följt i Kyrknytt under året: 258 mil från Stockholm till Tromsø i Nordnorge. På vägen tog hon porträtt på människor, reflekterade över att resa ensam och slog sig bara på cykel en enda gång – det var under första dagen.

De kramar ett träd, lyssnar in fågelsången och lägger sig på var sitt liggunderlag i tjugo minuter och tittar upp i trädskronorna.

– Det är min personliga favorit. Om jag ber så gör jag det inte i kyrkan. Det är närmare till himlen i skogen, där finns inget tak, säger Cecilia Broström Tunér som i år har arrangerat skogsbad i Edane, Karlstad, Molkom och Hällefors.

Själv sjunger hon i kyrkokör men känner sig närmare Gud i skogen. Och inte bara Gud.

– Jag tror på Gud, Jesus, Maria, änglar och älvor, säger hon.

Och på vetenskapen. När hon inleder sina skogsbad berättar hon om den japanska traditionen och om forskare som funnit att träd utsöndrar särskilda aromämnen när man tar på dem, ämnen som stärker immunförsvaret. Enligt immunologen Qing Li vid Nippon Medical School i Tokyo, sätter dessa fytoncider fart på en särskild sorts mänskliga celler som kan motverka cancer och infektioner.

– Det är fantastiskt att kunna säga att det ligger forskning bakom det, att det är inte alls så flummigt som en del tycker.

Det hörs biltrafik på avstånd men Kristina Gannholt går obekymrat runt i sin egen värld och ser saker som inte andra ser. Under höga granar hittar hon en liten insekt, en lav, ett mönster i barken.

På sociala medier publicerar hon sina bilder under devisen att se det vackra i det vardagliga.

– Men bilden är inte det viktiga. Det är upplevelsen som betyder något.

Hon har varit här många gånger och tänker återvända.

– Jag gillar att lära känna samma område, varje del av det. Du kan gå hit hur ofta som helst, det ser ändå inte likadant ut.

Skogen har hjälpt henne att läka från olika diagnoser.

– Jag har en lätt variant av autism och söker mig inte så gärna till människor. Jag får bättre hjälp här.

Kristina Gannholt tror inte på en enväldig Gud. Hon ser inte människan som skapelsens krona utan som en del av en besjälad natur, där allt levande är lika mycket värt och behöver skyddas från mänsklig rovdrift.

– Man måste ha en öppen blick, ett öppet sinne, för att se det osynliga, inte stänga sitt sinne.

Att använda naturen till återhämtning blir bara en annan form av utnyttjande. När vi har återhämtat oss ska vi gå tillbaka till det ohållbara vardagsliv som bröt ner oss.

– Jag är en av de där utbrända som aldrig kom hem, säger Maria Westerberg, konstnär och författare som fortfarande går omkring i skogen och plockar pinnar som hon gör konst av.

– Men om jag skulle gå tillbaka till ett vanligt jobb med skulder och schema och resor till jobbet så skulle jag snart vara sjuk igen.

Naturen som läkemedel blir då ett verktyg för att bibehålla ett system där vi försöker prestera mer än vi klarar av.

– Jag skulle önska att vi krävde två hektar gammelskog i vår arbetsmiljö när vi löneförhandlade.

Så värst andlig är hon inte. Och inte är hon säker på att andra är det heller.

– När människor hittar en plats där de inte behöver prestera så tolkar de det som andlighet.

Naturen ser hon snarare som en hägkomst än ett tempel, ett minne från hur vi en gång har levat.

– Då räcker det att naturen bara är och att vi får skrota omkring där.

Porlande vatten talar till oss. Och öppen eld. Naturen är besjälad.

– Jag tror vi har det i oss inbyggt i våra gener, säger Olov Henriksson i Torsby, som är skogsägare, naturguide och arbetsledare på ett jobbcenter.

För mindre än tiotusen år sedan var vi naturreligiösa jägare och samlare. När bondekulturen kom stod jordbruket, det skötta, för det goda. Skogen, det otämjda, var det onda. Kyrkan blev en del av det goda, men nådde aldrig ut i urskogen.

– Jag har skogsfinns påbrå. Skogsfinnarna var kristna men behöll mycket av det hedniska.

När kyrkan tappade greppet om själarna fanns det gamla kvar. Olov känner harmoni när han vandrar i naturen, ett pirr i kroppen, som manar honom att bevara orörd skog.

Naturen är inte en gudomlig gåva att nyttja som han vill. Inte ens när han som skogsägare studerar stammar med kronor och kubik som raster för blicken.

– Vi behöver energi och byggmaterial men vi måste bruka marken med viss måtta. Det gäller att hitta en balans mellan nyttjande och bevarande.

Kristina Gannholt

FOTO: BÖRGE NILSSON

Cecilia Broström Tunér

FOTO: CHRISTINE HOLM

Maria Vildhjarta Westerberg

FOTO: BENGT BERG

Olov Henriksson

FOTO: PRIVAT

Naturen är svenskarnas nya kyrka, den plats där vi läker själens sår.

– Till och med präster och diakoner som jag intervjuat gick hellre ut i naturen. 'Där kan jag se spåren av Gud' sa en av dem, säger sociologiprofessor Fereshteh Ahmadi som intervjuat tillfrisknande cancerpatienter.

Viktigare än kyrkan?

----- text BÖRGE NILSSON/TEXTRA -----

Flera forskare har konstaterat det på senare tid. Naturen har blivit ett viktigare andligt rum än kyrkan. Religionshistorikern David Thurfjell kom i augusti ut med boken *Granskogsfolk – hur naturen blev svenskarnas religion*.

Där drar han ut linjen från hednisk tid. Via kristendomens syn på städerna och byarna med sina kyrkor som Guds boning, till hur naturen betraktas som ett bevis på Guds storhet. I en psalm av Israel Kolmodin, beskriver han bondesamhällets förvandling till urbant industriland och landar i den nutida storstadens vurm för den orörda, heliga naturen.

Gensvaret har varit överväldigande.

– Det har varit över femtio tidningsartiklar, poddar och inslag i radio och teve, säger han.

Kärnan i hans analys är individualismen. Såväl naturen som religionen finns till just för vår högst personliga upplevelse av den. Och trots att vi betar oss som de flesta andra, vill vi se vårt eget förhållande till naturen som något ovanligt djupt och andligt.

– Det bevisar min tes. Samtidigt är det inte konstigt på något vis. Jag vill inte heller bli ihopbuntad med en massa andra, säger David Thurfjell.

Vid en personlig kris söker vi oss till det som är större än oss själva, men uttrycken blir sådana vi känner igen. I USA går den som förlorat ett barn eller tillfrisknar från cancer till kyrkan. I Sverige går vi ut i naturen, konstaterar Fereshteh Ahmadi som är professor i sociologi vid Högskolan i Gävle och har studerat det som kallas coping, alltså hur vi hanterar svårigheter, i tio olika länder.

Själv uppväxt i en ateistisk familj i Iran, ett land där religionen styr staten, reagerar hon på bilden av Sverige som ett ateistiskt land.

– Jag skulle aldrig säga det. Jag skulle säga att Sverige är ett sekulärt andligt land, där en mindre del tror på Gud och andra inte gör det.

I hennes enkäter svarade 68 procent att de i första hand sökte sig till naturen för att få tröst. Bara 14 procent valde kyrkan.

Själv kom hon till Sverige som flykting 1984 och det har förändrat hennes syn på religion, andlighet och natur.

– I Iran ser man på naturen som när man tittar i ett skyltfönster eller på en film. I Sverige är man själv skådespelare i filmen, man är inne i naturen. ●

– Dom öppnade dörren. Och trodde på oss. Maj-Britt och Anders betyder mamma och pappa. Reza och Ali Reza bodde två år hos familjen Jonsson i Brunskog. Nu har de flyttat hemifrån, till varsin etta i Arvika. Men kontakten och tryggheten finns kvar.

Sista vintern i ovisshet

Reza Rajabzada har flyttat till egen etta och klarar sig själv. I den bästa av världar hade alla ensamkommande fått bo i en svensk familj först, resonerar Maj-Britt Jonsson. Hon tror att det hade varit en både bättre och billigare lösning än HVB-hem och migrationsboenden.

– När tryggheten finns fungerar resten också, säger hon.

----- text HELENA SÖDERQUIST bild JESSICA SEGERBERG -----

Killarna går sista året på Taserudsgymnasiet. Det är deras sjätte vinter i Värmland. Osäkerheten inför framtiden finns kvar men att ha levt länge i en svensk familj ger tydliga fördelar.

– Vi klarar oss bättre. Vi ser det.

Språket, självklart. Men annat kommer först.

– Känslan av att vara välkommen. Att bli litad på. Den har betytt mest. Vi fick ett hem.

MAJ-BRITT ÄR inte beredd på killarnas omedelbara svar och blir märkbart berörd. Det hörs i tystnaden. Hon är med i rummet men blandar sig inte i samtalet. Maj-Britt har redan sagt sitt, om sin roll och varför hon och hennes man lät killarna flytta in. Det var inte av godhet, det var av ilska. En ilska över hur Sverige betedde sig mot ensamma ungdomar.

Som lärare i svenska mötte hon ”de ensamkommande” redan hösten 2015. Det fanns ett stort engagemang bland kollegorna på Taserudsgymnasiet. När pojkarna två år senare skrevs upp i ålder, från barn till myndiga, blev läget skarpt.

– Allt gick så fort. De skulle flytta på dagen. Från att ha haft personal dygnet runt till att klara sig själva i ett rättbo tre mil utanför stan. Migrationsverkets boende i Stömne var rena katastrofen, med väggloss och mögel. Situationen var omänsklig.

Hemma i Tortan fanns gott om plats. Och ekonomin var stabil.

– Skulle vi ta in två främmande människor i vårt hem? Långt från kompisar och skola. Beslutet var inte jätteenkelt. Det var jag som drev, Anders tvekade. Men vi sa ja.

MAJ-BRITT KOMMER IHÅG den första trevande känslan. Pojkarna var mest i sina rum.

– Minns hur jag en dag sa: ”Om ni har lust kommer ni ner och hjälper mig i köket med maten”.

Det gjorde de. Resten löste sig. För alla. Också för Anders.

– Han blev glad i dem. Det gick väldigt fort och vi var helt överens om att de skulle få stanna så länge de behövde.

Uppstod det några konflikter eller kulturkrockar?

– Nej, inga allvarliga, det tycker jag inte. Bilköp, stark parfym... det var väl ett och annat som vi förde resonemang om. Som man gör när man bor ihop.

RAMADAN HADE KUNNAT bli ett problem om killarna velat utöva sin religion strikt.

– Att fasta på dagen och äta på natten tycker jag är så urbota dumt. Det hade aldrig funkat hos oss. Och det var jag tydlig med från början.

Hur såg du på din roll?

– Lite mamma kanske eller mer som en vuxenstödjare. På ett sätt blev vi en familj, på ett annat inte.

Maj-Britt tar sociala medier som exempel. De la aldrig ut några bilder eller skrev om den gemensamma vardagen. Kanske berodde det på inställningen i samhället. Hon vet inte säkert.

– Det är inte så att jag fått negativa kommentarer eller behövt försvara beslutet, tvärtom, men jag vill inte hamna i den diskussionen. Valet att ta emot dem angår bara oss.

Ali Reza var den som kom först till familjen.

Det har alltid varit bättre förr

----- text SÖREN DALEVI -----

Han berättar om när Maj-Britt gav honom nyckeln till huset.

– Hur kan hon tro på mig? Jag minns att jag tänkte det. Här kommer jag en okänd människa och får flytta in. Och Anders, han sa ”Hej, jag heter Anders” och så var det inget mer med det.

– Vi var bara välkomna.

Ali Reza ser förundrad ut och verkar vilja säga något mer. Han tittar bevakande på Reza, som skrattar och kommer på sig själv med att han fortfarande inte har lämnat tillbaka sin nyckel, fast han haft egen lägenhet sen i mars. Ungefär som ett barn som flyttar hemifrån men fortsätter att komma och gå.

– Vi åker ofta hem till dem. Jag var där i helgen och fixade med bilen, säger Ali Reza.

KONTAKTEN MED FAMILJEN och hemmet ger trygghet.

– Det finns någon att fråga hela tiden. Är det bra så här? Det kan vara småsaker som man är osäker på. Om samhället, regler och kulturen.

Reza och Ali Reza tycker att Maj-Britt och Anders hjälpt dem att klara sig själva.

– De lärde oss att planera, att ta körkort och skaffa sommarjobb.

Killarna visste att de fick bo kvar. Men egen lägenhet var ändå målet. När det tillfälliga uppehållstillståndet för gymnasiestudier kom ställde båda sig i kö hos det kommunala bostadsbolaget.

– Jag stod 274 dagar, en dag är en poäng, förklarar Ali Reza.

Lägenheten fick han den andre januari i år. Två månader senare fick Reza sin etta. Ett viktigt delmål är nått.

– Vi lämnade Iran för att kunna få ett bättre liv. Det gjorde alla.

Avslag, nya regler, väntan och en ständig oro har gjort att många sökt sig vidare till andra EU-länder i hopp om asyl. För vissa har det gått bra, för andra inte. De lever ett papperslöst liv i kriminalitet och droger.

– Det kunde ha varit jag, säger Reza. Vi har alla känt ”vad har jag gjort”.

Men att återvända till Iran eller Afghanistan det är bara ett myndighetsalternativ. Dit åker ingen. Inte frivilligt.

Killarna har sin egen femårsplan. Studenten i juni, sen jobb och permanent uppehållstillstånd.

– Det är långt kvar än och vi måste kämpa. Men vi jobbar redan. Jag tror att det går, säger Reza.

Ali Reza är mindre spontan. Han tänker och tvekar.

– Kanske det går. Jag hoppas. ●

V arför gifter man sig? Forskaren Stephanie Coontz och hennes forskarteam har ägnat 30 år åt att grunna på den frågan. Hon tar sig till exempel an den vanliga uppfattningen om att äktenskapen alltid var bättre och lyckligare förr. Det gafflade man om, visar det sig, redan på de gamla grekernas tid. Och romarna beklagade sig över de höga skilsmässotalen – för 2 000 år sedan. Redan då var det bättre förr.

När sociologen Amy Kaler genomförde intervjuer i södra Afrika på 1990-talet, var bilden som gavs i intervjuerna att de äktenskapliga grälen och de instabila relationerna var unika för vår tid. Men när Kaler råkade finna ett intervjumaterial som var femtio år äldre från samma region, visade det sig att även förfäderna beskrev sina äktenskapliga relationer som mycket sämre än tidigare generationers. Även i södra Afrika var det bättre förr, med andra ord.

Och Stephanie Coontz konstaterar, efter många års forskning på kvinnors dagböcker från 1600-talet fram tills i dag: Nej, det var inte bättre förr. Tvärtom: förr var man ofta tvungen att uthärda, framförallt som kvinna. Vanliga uttryck i dagböckerna, som förekommer så ofta att Coontz blir förvånad, är ”Jag står inte ut!” eller ”Detta är ett kors som jag måste bära” eller ”Hjälp mig Gud!”

KVINNORNA VAR OFTA FAST i arrangerade äktenskap de inte kunde lämna, oavsett om de fick stryk eller om maken var allmänt odräglig. Så är det inte i dag. Möjligheten att skilja sig har, menar Coontz, paradoxalt lett till lyckligare äktenskap. Och Coontz konstaterar: gifta människor i väst är i dag generellt sätt lyckligare, hälsosammare och bättre skyddade mot psykisk ohälsa än vilken annan samlevnadsform som helst. Det ömsesidiga äktenskapet gör helt enkelt vardagslivet enklare, det skapar trygghet, och man mår bättre. Men samtidigt påpekar Coontz: individer i destruktiva äktenskap där man hela tiden grälar och är elaka mot varandra har större risk att hamna i depression och alkoholmissbruk än singlar.

Äktenskapet i vår tid kan och bör vara en källa till stabilitet, kärlek och glädje, ett sätt att berika och stödja de två personer som ingått förbund. Dessutom är äktenskapet ett sätt ”att tillsammans bidra till ett gott samhälle”, som vi säger i kyrkans vigselritual, ett ritual där vi också talar om ”kärleken som gåva och uppgift”.

Det är därför vi viger i kyrkan, och låter människor säga ja till varandra i kyrkan. För att vi vill bidra till ett bra samhälle, och stabila sammanhang för barn och vuxna att växa upp och må bra i. För att vi vill bidra och uppmuntra till långsiktiga relationer som bygger kärlek och ömsesidig respekt.

”Le Chajim”, som judarna säger.

För livets skull. ●

Läs mer av biskopen på www.svenskakyrkan.se/karlstadsstift/biskopen-svarar

När Fredrika Thors och Tobias Birgersson säger ja till varandra i Hammarö kyrka en regnig sensommardag är det inte början till att bilda familj utan fortsättningen för ett par som redan levit med varandra i mer än tio år.

– Vi vill bekräfta för oss själva att vi väljer varandra på riktigt. Att gifta sig är som att säga ”jag vill leva med dig hela mitt liv”. Det stärker familjekänslan, säger Fredrika.

Fredrika och Tobias kommer från Malung och reste 2010 till Grekland för att förlova sig. Där och då bestämde de också att komma tillbaka och gifta sig efter tio år. I mellantiden har familjen vuxit och består i dag av parets tre barn plus Fredrikas dotter från ett tidigare förhållande.

– Vi har klarat av barnafödande och husbygge under de här åren och nu ville vi fullborda resan med familjen, säger Tobias.

Föresatsen att gifta sig i Grekland stod fast och i början av 2019 började planerna bli detaljerade.

– Genom Svenska kyrkan fick vi kontakt med en bröllopskoordinator som kunde hjälpa oss med att ordna bröllopet på stranden och allt annat praktiskt, berättar Fredrika.

Det var en viktig tanke att inte gifta sig hemmavid.

– Vi ville samla familjen och rå om dem under några dagar i samband med bröllopet, förklarar Tobias, vilket betydde att boendet gärna skulle vara samlat för de som skulle vara med.

Men pandemin kom emellan och plötsligt blev allt väldigt osäkert.

– Vi avvaktade först men i april tog vi beslutet att gifta oss här hemma.

Att ställa in var inte ett alternativ.

– Det var viktigt att våra föräldrar kunde vara med och de börjar bli gamla, några är dessutom i riskgrupp så det kändes inte som om vi ville vänta, säger Fredrika.

Fortfarande gällde ändå att resa hemifrån och vara någonstans där man kunde umgås under flera dagar.

– Vi letade efter platser som inte var mer än två timmars resa från Malung. Jag har bott i Karlstad i ett och ett halvt år och trivdes jättebra och sedan har vi varit här många gånger, säger Fredrika.

Via gamla vänner fick hon tipset om Möruddens camping.

– Dels fanns det boendet vi sökte med jättefin utsikt över vattnet. Och då jag sökte på närmast liggande kyrka och fick upp Hammarö kyrka tårades ögonen, för jag tyckte kyrkan och platsen var så fin!

Man kan anta att samma pandemi som hindrade parets bröllop i Grekland samtidigt gav möjlighet att boka bröllopet i Hammarö kyrka; kyrkan är populär för bröllop och normalt sett fullbokad under sommar och tidig höst. Men då pandemin bröt ut om- eller avbokade många, precis som för landet som helhet minskade antalet bokningar perioden mars till augusti med en tredjedel.

Kanske blir bröllopet mer traditionellt i Hammarö kyrka än vad det blivit på en strand i Grekland, bruden har till exempel fått tänka om vad gäller klänning och frisyr.

– Till stranden i Kreta hade jag tänkt något väldigt löst och böljande och likaså en frisyr som fungerade även om det blåste, men nu åkte jag istället till bröllopsbutik i Årjäng för att hitta den klänning jag ville ha.

Resultatet har blivit en praktfull och stilren långklänning med lite

släp och över den en skir spetsponcho som förljuvar helhetsintrycket. Håret är uppsatt med blommor och lockarna är arrangerade så att det ser högtidligt men ändå avspänt ut när Fredrika tågar in till altaret vid pappas Ingemars arm, också det uttänkt för att understryka familjesammanhållningen.

Kanske skulle brudens syskon, Linnea och Samuel Thors ha sjungit för brudparet även på Kretas strand men man kan förmoda att akustiken är överlägsen när texterna om den stora kärleken till livskamraten klingar i kyrkorummet.

Känslan blir också en perfekt blandning av högtid, gemenskap och hemtrevlighet när kyrkoherde Regina Piscator ber brudparet säga ja och

lova varandra evig tro, medan yngste sonen Leon hoppar omkring i altargången på tvååringssvis. Och eftersom bröllopet livestreamas kan vännerna runt om i landet också delta i festligheterna.

– Planen har hela tiden varit att ha en särskild fest i Malung för vänner men den blir lite uppskjuten, nu har vi bestämt den till Kristi Himmelfärds helgen 2021, berättar Fredrika.

Trots regnet klarar folket av att samlas en kort stund utanför kyrkan för att blåsa de sedvanliga såpbubblorna över brudparet – inte helt oväntat verkar det vara

en av höjdpunkterna under dagen för parets tre söner. Regn i brudkronan lär dessutom betyda ett långt och lyckligt äktenskap, så sällskapet får trösta sig med det då de efter vigseln tågar ner till hamnen för att åka båt över till Karlstads inre hamn där bröllopsmiddag på restaurang Pinchos väntar. Efter maten återvänder så sällskapet till campingen, där ett partytält rests för att ge umgängesmöjlighet i ”dagarna tre”.

För en utomstående kändes det här bröllopet väldigt gemytligt och kärleksfullt – men om man i tio års tid tänkt sig att stå på en strand på Kreta och istället hamnar en regnig eftermiddag i Hammarö kyrka, är det inte en besvikelse?

– Ja, till en början var det en stor sorg och allt kändes hopplöst och vi tappade helt sugen, medger Fredrika.

– Men sen fokuserade vi på vad som var viktig för oss och det var att få samla hela familjen till ett tredagars bröllop. Och ju fler lösningar vi hittade för att kunna genomföra det i Sverige, desto bättre kändes det.

Den känslan sitter i även då frågan ställs en tid efter bröllopet.

– Vi är riktigt nöjda med hur allt blev, det kommer verkligen att vara ett minne för livet, precis som vi önskade! ●

! LÄS MER

● Läs mer om bröllop på svenskakyrkan.se/vigsel

Det blev bra i alla fall...

----- text CECILIA AF JOCHNICK bild JOCKE LAGERKRANTZ -----

Efter sju år tillsammans valde Naima och Alex att göra en skilsmässoritual inför sina närmaste vänner.
– Det var bättre än bröllopet, säger Naima Clevenhag.

När Naima Clevenhag var 19 år träffade hon Alex Ingster Hofgren, 22. De umgicks intensivt i flera månader innan de blev tillsammans en nyårsnatt och flyttade ihop. Några år senare gifte de sig. Efter sju fina år, varav tre som gifta, skilde de sig.

– Det var en extremt smärtsam process, säger Naima, i dag 27 år.

DET HAR HUNNIT GÅ snart två år sedan skilsmässan när vi talas vid. Alex har gett Naima förtroendet att tala för dem båda. De är fortfarande viktiga i varandras liv och ses ibland.

– Alex är den person jag kan ringa när jag känner mig som minst och jag tror att han tycker detsamma om mig. Vi kallar varandra för familj och det känns som om vi kommer ha en livslång relation i någon form.

Hon säger att det känns både sorgset och lugnt att det inte längre är hon och Alex.

– Min idé om hur mitt liv skulle se ut, den om Naima och Alex och vår gemensamma framtid, är inte längre sann och det finns absolut en sorg kring det. Men den Alex jag träffar i dag är inte den jag var gift med, vi har båda utvecklats så mycket sedan dess.

Hon berättar om en lycklig relation, då när de var gifta, men att de valde att flytta isär för en tid. Naima kände att hon hade tappat bort sig själv.

– Eller så kanske jag aldrig hade hunnit hitta mig själv. Jag var så ung när vi träffades. Jag ville hitta kärleken till mig själv för att kunna ta in Alex kärlek på ett nytt sätt.

Men ju längre tid de var isär, och utvecklades var och en för sig, desto större blev friktionen när de sågs.

– Varje gång vi träffades behövde vi hitta varandra igen. Vi bråkade mycket.

Alex ville att de skulle pröva att bara vara vänner och se vad som hände med relationen.

– Då gick jag sönder, minns Naima.

Sommaren som följde blev tung. Alex valde att göra annat med andra.

– Det blev som en gradvis förståelse för oss båda. Jag hade fortfarande en förhoppning om att vi skulle hitta tillbaka till vår romantiska relation, men insåg till slut att det inte skulle gå.

På tre månader hade relationen tagit slut och de ansökte om skilsmässa.

– Det har varit smärtsamt för oss båda och jag har känt så mycket ilska och sorg. För mig har en nyckel i processen varit att tillåta mig att känna alla känslor och låta dem komma ut precis när de kommer. Jag har också blivit starkare av att inse att det är bara jag som kommer att älska mig nu.

Efter en tid bad Naima om att de skulle gå i parterapi tillsammans för att reda ut vad som hade hänt och ett halvår senare var även Alex redo för den processen.

– Vi fick prata igenom hela vår relation och våra olika perspektiv. Vid sista tillfället bad vi vår terapeut att förbereda något ceremoniellt. Hon guidade oss igenom en meditation och sedan fick vi uttrycka tacksamhet för vår relation och vad vi lärt oss av varandra. Det var så fint och vi kände att vi ville göra det igen, bevitnade av alla våra vänner.

De firade sin skilsmässa

----- text MIA SJÖSTRÖM bild PER HARDESTAM -----

Inbjudan gick ut till de närmaste en höstdag förra året, drygt ett år efter att skilsmässan gått igenom. Kvällen var en kombination av födelsedagsfest för Naima och firandet av en ny relation mellan henne och Alex, den som skilda.

Ceremonin leddes av en vän och de som kommit fick sitta i en stor cirkel på golvet. Alex och Naima berättade om sig själva, hur de hade träffats och vad de hade gjort under sina år tillsammans. Sedan gick de in i cirkeln av vänner, satte sig mitt emot varandra och tände varsitt ljus.

– En i taget uttryckte vi vad vi hade lärt oss av varandra och vad vi var tacksamma över av allt som hade hänt i vår relation. Efter varje sak vi sagt så tog vi ett gemensamt andetag tillsammans med alla i cirkeln. Det var fantastiskt fint och nästan alla grät.

Därefter fick vännerna dela med sig av sina önskningar för Alex och Naimas framtida relation som skilda. Många uttryckte även tacksamhet över att ha fått vara med på ceremonin.

– Sedan reste sig alla upp och gick i tystnad runt oss så att vi kunde se var och en i ögonen. Det kändes som om vi var insvepta i våra vänner.

Vad gav den här ceremonin dig?

– Ett avslut. Även om mycket redan var gjort i samtal mellan oss och i terapin så var det viktigt att vi blev bevittnade och hållna i det. Det var som att det blev lättare i sällskap av den här gruppen av vänner, säger Naima och fortsätter:

– För mig var det en av de bästa stunderna i mitt liv – så mycket bättre än bröllopet. Bröllopet var kärlek, glädje, hopp och lätthet. Den här ceremonin var allt det men även djup sorg, smärta och gemenskap. Det var mycket mer av livet, för livet är både glädje och lycka – och förtvivlan och sorg.

Hur är din och Alex relation i dag?

– Den förändrar sig hela tiden. Vi delar ju inte vårt vardagliga liv längre, men vi ses och hörs ibland. ●

– Trots sorgen och smärtan är vi ett stort och viktigt stöd för varandra, ett ankare i historien och vår utveckling. Jag ser hoppfullt på framtiden, att få bli gamla och fortsätta lära om livet tillsammans, säger Alex Ingster Hofgren.

När änglarna hade farit upp till himlen, skyndade sig herdarna till det stall som änglarna berättat om.

Längst in i stallet, bakom varma åsnor och tuggande kossor, hittade de Maria och det nyfödda barnet.

Herdarna berättade för Maria om änglarna och deras sång. Maria lyssnade noga för att minnas allt de berättade. Och hon bevarade deras ord i sitt hjärta.

Josef och Maria gav barnet namnet Jesus, precis som ängeln hade sagt.

En stämningsfull adventstid och en riktigt, riktigt God Jul önskar vi på Kyrknyttts redaktion med text och bild ur biskop Sören Dalevis och illustratör Marcus-Gunnar Petterssons nya barnbibel Barnen Bästa Bibel.

Läs mer om deras arbete på: svenskakyrkan.se/karlstadsstift/kyrknytt och svenskakyrkan.se/karlstadsstift/barnens-basta-bibel

Vill du läsa hela Barnens Bästa Bibel hittar du den i bokhandeln.